

Από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη

1.Εισαγωγή

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (ΜΣ)¹ της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αλλιώς η Συνθήκη της Λισσαβώνας (ΣΛ) υπογράφηκε από τους ηγέτες των 27 κρατών μελών της Ένωσης στις 13 Δεκεμβρίου 2007 στη Λισσαβώνα μετά τα αρνητικά δημοψηφίσματα στη Γαλλία και την Ολλανδία που ενταφίασαν κυριολεκτικά το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα².

Μέχρι τις 12 Ιουνίου 2008, ημέρα διεξαγωγής του Ιρλανδικού δημοψηφίσματος η ΜΣ είχε κυρωθεί³ από 18 συνολικά κράτη μέλη πλην όμως μετά το ιρλανδικό δημοψήφισμα στο οποίο επικράτησε το «ΟΧΙ» με 53,4% και απορρίφθηκε η κύρωση της ΜΣ έχει δημιουργηθεί έντονος προβληματισμός για την τύχη της ΜΣ.

Παρά ταύτα στις 18 Ιουνίου 2008 το Ηνωμένο Βασίλειο κύρωσε τη ΜΣ, το δε Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνεδρίασε στις Βρυξέλλες στις 19 και 20/6/2008 κάλεσε τα κράτη μέλη να συνεχίσουν τις κυρώσεις και επικυρώσεις της ΜΣ.

Στο πλαίσιο αυτό η Κύπρος, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Ισπανία και η Ιταλία προχώρησαν στην κύρωση της ΜΣ ανεβάζοντας τον αριθμό των κρατών μελών που είχαν κυρώσει τη ΜΣ μέχρι τις 31 Ιουλίου 2008 σε 24 από τα 27 κράτη μέλη.

Παρά ταύτα συνεχίζουν να υπάρχουν έντονα προβλήματα λόγω των αρνητικών διαθέσεων της Πολωνίας και Τσεχίας. Πάντως ο Νικολά Σαρκοζί και η γαλλική

¹ ΕΕ C 306/17.12.2007. Η ΜΣ στην ουσία αποτελείται από δύο Συνθήκες. Από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και από τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Η αναφορά στα άρθρα της ΣΕΕ και ΣΛΕΕ θα γίνεται με βάση τους πίνακες αντιστοιχιών του άρθρου 5 ΜΣ που εμπεριέχονται στο ειδικό Παράρτημα, βλ. ΕΕ C 306, σελ. 202 επόμε.

² Το κείμενο αυτό βασίζεται στη διάλεξη με θέμα «Από το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη» που έδωσα στις 9 Απριλίου 2008 στο Δημαρχείο του Ρεθύμνου. Στο πλαίσιο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Δίκτυο Εθελοντών Ρεθύμνου για την πρόσκληση να συμμετάσχω στον κύκλο Ανοικτών Διαλέξεων και Προβληματισμού που διοργανώθηκαν υπό την αιγίδα του Δήμου Ρεθύμνου, συγχάιροντας ταυτόχρονα και τον κ. Δήμαρχο Ρεθύμνου. Επισημαίνεται ότι το κείμενο αυτό ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό τις μεταγενέστερες εξελίξεις στην ΕΕ μέχρι το Σεπτέμβριο του 2008.

³ Μέχρι την ημέρα που δόθηκε η ως άνω διάλεξη η ΜΣ είχε επικυρωθεί μόνο από έξι κράτη μέλη ήτοι από την Ουγγαρία, τη Σλοβενία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία τη Γαλλία και τη Βουλγαρία.

Προεδρία εμμένουν στη διαδικασία επικύρωσης της ΜΣ αν και δεν έχουν μέχρι στιγμής παρουσιάσει μια σοβαρή πρόταση εξόδου από την κρίση . Όμως και από την πλευρά του ιρλανδικού «ΟΧΙ» διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια αναζήτησης κάποιας συμβιβαστικής λύσης στο βαθμό που ικανοποιηθούν από τη Ένωση ορισμένα αιτήματα.

Επί της ουσίας η ΜΣ δεν διαφέρει πολύ από τις ρυθμίσεις του Ευρωπαϊκού Συντάγματος (ΕΣ).

Στο πλαίσιο αυτό διατηρούνται οι βασικές πρόνοιες για την εγκαθίδρυση μιας νεοφιλελεύθερης Ευρώπης και δεν προβλέπεται η λήψη σοβαρών μέτρων για τη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ταυτόχρονα η ΜΣ προχώρησε στην κατάργηση της πολυθεμελιακής δομής της Ένωσης, στην κατάργηση δηλαδή των τριών πυλώνων και στη δημιουργία μιας Ένωσης με ενιαία δομή και ενιαία νομική προσωπικότητα που αντικαθιστά και διαδέχεται την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

2. Το πολιτικό σύστημα της Ένωσης

Η ΜΣ διαμορφώνει ένα συγκεκριμένο πολιτικό πλαίσιο δράσης των οργάνων της Ένωσης, των πολιτών της αλλά και των κρατών μελών. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι στην ουσία διαμορφώνει τις βασικές αρχές ενός υπερεθνικού πολιτικού συστήματος στο πλαίσιο του οποίου ο πολίτης της Ένωσης καλείται να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο.

2.1.Οι αξίες της Ένωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 2 ΣΕΕ η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.

2.2.Σεβασμός της εθνικής ταυτότητας των κρατών μελών

Περαιτέρω σύμφωνα με το άρθρο 4 ΣΕΕ η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών καθώς και την εθνική τους ταυτότητα που

είναι συμφυής με τη θεμελιώδη πολιτική και συνταγματική τους δομή, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα, η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους.

2.3. Η αρχή της υπερεθνικής πίστης και συνεργασίας

Ταυτόχρονα σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, η Ένωση και τα κράτη μέλη εκπληρώνουν τα εκ των Συνθηκών καθήκοντα βάσει αμοιβαίου σεβασμού και αμοιβαίας συνεργασίας. Έτσι τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο ικανό να διασφαλίσει την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συνθήκες ή προκύπτουν από πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Επίσης τα κράτη μέλη διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της και απέχουν από τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου ικανού να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της Ένωσης.

2.4. Δημοκρατικές αρχές της Ένωσης

Σε όλες τις δραστηριότητές της, η Ένωση σέβεται την αρχή της ισότητας των πολιτών της, οι οποίοι τυγχάνουν ίσης προσοχής από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της. Ως γνωστό πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους ενώ η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά.

Το υπερεθνικό αυτό πολιτικό σύστημα της Ένωσης στηρίζεται στις αρχές τόσο της αντιπροσωπευτικής όσο και της συμμετοχικής δημοκρατίας. Μάλιστα ιδιαίτερος ρόλος αναγνωρίζεται στο πλαίσιο αυτό και στα υπερεθνικά πολιτικά κόμματα, ενώ οι πολίτες της Ένωσης αντικαθιστούν τους λαούς των κρατών μελών ως πρωτογενής πυλώνας νομιμοποίησης της Ένωσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αφού το τελευταίο χαρακτηρίζεται πλέον ως το όργανο που «απαρτίζεται από αντιπροσώπους των πολιτών της Ένωσης»⁴ και όχι «από αντιπροσώπους των λαών των κρατών μελών που έχουν συνενωθεί στην Κοινότητα» όπως καθορίζει το ισχύον άρθρο 189 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΣΕΚ).

⁴ Άρθρο 14 παρ. 2 ΣΕΕ.

Οι ρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνονται στον Τίτλο ΙΙ της ΣΕΕ «Διατάξεις περί δημοκρατικών αρχών».

2.4.1. Η αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας

Σύμφωνα με το άρθρο 10 ΣΕΕ η λειτουργία της Ένωσης θεμελιώνεται στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία.

Έτσι οι μεν πολίτες της Ένωσης εκπροσωπούνται άμεσα στο επίπεδο της Ένωσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα δε κράτη μέλη εκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από τον αρχηγό κράτους ή κυβέρνηση και στο Συμβούλιο από τις κυβερνήσεις τους, οι οποίοι είναι δημοκρατικά υπεύθυνοι είτε έναντι των εθνικών τους κοινοβουλίων, είτε έναντι των πολιτών τους.

Στο πλαίσιο της αρχής της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας το άρθρο 10 παρ. 3 ΣΕΕ διασφαλίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το δικαίωμα να συμμετέχει στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης. Αυτό μπορεί να γίνεται κυρίως μέσω των πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα οποία καλούνται να συμβάλλουν στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης και στην έκφραση της βούλησης των πολιτών της Ένωσης.

Ταυτόχρονα στο άρθρο 10 ΣΕΕ επισημαίνεται ότι όλες οι αποφάσεις της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά και εγγύτερα στους πολίτες.

2.4.2. Η αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας

Περαιτέρω στο πλαίσιο της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας που κατοχυρώνεται από τη ΣΕΕ τα θεσμικά όργανα της Ένωσης κατ' άρθρο 11 ΣΕΕ αφ' ενός μεν δίδουν με τα κατάλληλα μέσα στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές ενώσεις τη δυνατότητα να γνωστοποιούν και να ανταλλάσσουν δημόσια τις γνώμες τους σε όλους τους τομείς δράσης της Ένωσης και αφ' ετέρου διατηρούν ανοικτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών.

Ταυτόχρονα προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνοχή και η διαφάνεια των δράσεων της Ένωσης, η Επιτροπή διεξάγει ευρείες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 4 ΣΕΕ οι πολίτες της Ένωσης, εφόσον συγκεντρωθεί αριθμός τουλάχιστον ενός εκατομμυρίου, υπήκοοι σημαντικού αριθμού κρατών μελών, μπορούν να λαμβάνουν την πρωτοβουλία να καλούν την Ευρωπαϊκή

Επιτροπή, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, να υποβάλλει κατάλληλες προτάσεις επί θεμάτων στα οποία οι εν λόγω πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται νομική πράξη της Ένωσης για την εφαρμογή των Συνθηκών. Οι διαδικασίες και προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη διατύπωση της εν λόγω πρωτοβουλίας καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 24, πρώτο εδάφιο ΣΛΕΕ.

Επομένως η ΜΣ διαμορφώνει σε ενωσιακό επίπεδο ένα πολιτικό σύστημα με δημοκρατικούς όρους λειτουργίας στο πλαίσιο του οποίου είναι εύλογο ότι θα μπορεί να επιτευχθεί μια πιο αποτελεσματική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

3. Οι αρμοδιότητες της ΕΕ

3.1. Η αρχή της δοτής αρμοδιότητας

Σε σχέση με τις αρμοδιότητες της Ένωσης το άρθρο 5 ΣΕΕ καθορίζει ότι η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας. Σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες, δηλαδή της ΣΕΕ και της ΣΛΕΕ για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη. Περαιτέρω η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

3.2. Οι αρμοδιότητες της Ένωσης

Σύμφωνα με τη ΜΣ οι αρμοδιότητες της Ένωσης αποκρυσταλλώνονται σε:

- 1) Αποκλειστικές.
- 2) Συντρέχουσες.
- 3) Υποστηρικτικές, συντονιστικές και συμπληρωματικές.

Αυτή είναι μια ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη δεδομένου ότι η αρχή της επικουρικότητας σε ενωσιακό επίπεδο συνιστά ρήτρα καθορισμού ενάσκησης των μη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης.

Έτσι ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετώπιζε η θεωρία σε σχέση με τον ακριβή προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής των αποκλειστικών και των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων λύθηκε, αφού πλέον η Ένωση διαθέτει εξαντλητικό κατάλογο αποκλειστικών, συντρεχουσών και υποστηρικτικών αρμοδιοτήτων.

Σε ορισμένους τομείς που καθορίζονται στο άρθρο 6 ΣΛΕΕ και υπό τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις για την

υποστήριξη, τον συντονισμό ή τη συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών χωρίς ωστόσο να αντικαθιστά την αρμοδιότητά τους στον εν λόγω τομέα.

3.2.1. Αποκλειστικές αρμοδιότητες

Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 ΣΛΕΕ όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνο η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα κράτη μέλη έχουν την εν λόγω δυνατότητα μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης.

Η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στους παρακάτω πέντε τομείς:

- α) τελωνειακή ένωση,
- β) θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς,
- γ) νομισματική πολιτική για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ,
- δ) διατήρηση των βιολογικών πόρων της θάλασσας στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής,
- ε) κοινή εμπορική πολιτική.

3.2.2. Συντρέχουσες αρμοδιότητες

Όταν όμως οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένο τομέα, η Ένωση και τα κράτη μέλη δύναται να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις στον τομέα αυτό.

Στο πλαίσιο αυτό τα κράτη μέλη ασκούν τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση δεν έχει ασκήσει τη δική της. Τα κράτη μέλη ασκούν εκ νέου τις αρμοδιότητές τους κατά το μέτρο που η Ένωση αποφάσισε να παύσει να ασκεί τη δική της. Η Ένωση έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη όταν οι Συνθήκες της απονέμουν αρμοδιότητα μη εμπίπτουσα στους τομείς των άρθρων 3 και 6 ΣΛΕΕ, δηλαδή στους παραπάνω τομείς της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ένωσης και στους τομείς που εμπίπτουν στις υποστηρικτικές, συμπληρωματικές ή συντονιστικές αρμοδιότητες της Ένωσης.

Οι συντρέχουσες αρμοδιότητες της Ένωσης και των κρατών μελών αφορούν τους εξής κύριους τομείς:

- α) την εσωτερική αγορά,
- β) την κοινωνική πολιτική, για τις πτυχές που καθορίζονται στη ΣΛΕΕ.
- γ) την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή,

- δ) την γεωργία και την αλιεία, με την εξαίρεση της διατήρησης των βιολογικών πόρων της θάλασσας,
- ε) το περιβάλλον,
- στ) την προστασία των καταναλωτών,
- ζ) τις μεταφορές,
- η) τα διευρωπαϊκά δίκτυα,
- θ) την ενέργεια,
- ι) τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης,
- ια) τις κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα δράσης της δημόσιας υγείας, για τις πτυχές που καθορίζονται στην ΣΛΕΕ.

4. Η αρχή της επικουρικότητας

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά τον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

Από τα παραπάνω προκύπτουν ορισμένες ενδιαφέρουσες κατ' αρχήν παρατηρήσεις:

1) Ότι η εν λόγω διατύπωση διαφέρει εν μέρει από την προγενέστερη του άρθρου 5 ΣΕΚ στο βαθμό που για πρώτη φορά επιχειρείται μια έστω έμμεση διάσπαση της αρχής της θεσμικής και διαδικαστικής αυτονομίας του κράτους μέλους αφού γίνεται αναφορά σε τρία επίπεδα λήψης απόφασης εντός των κρατών μελών, δηλαδή σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό η αρχή της επικουρικότητας δεν προσδιορίζει το δίπολο Ένωση/κράτος μέλος αλλά διαβρώνει τη μονολιθικότητα του εθνικού κράτους απαιτώντας για τις ανάγκες λειτουργίας της Ένωσης στο πεδίο των μη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων τρία εθνικά επίπεδα δράσης, το κεντρικό, το περιφερειακό και του τοπικό. Τα εν λόγω επίπεδα δράσης συνιστούν τμήματα της υπερεθνικής πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στο πλαίσιο της οποίας τα διάφορα υπο-εθνικά επίπεδα εμπλέκονται στην παραγωγή αλλά και εκτέλεση ευρωπαϊκών πολιτικών. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα λειτουργική προσέγγιση η οποία συμβάλλει όχι μόνο στην αποκέντρωση αλλά και στην

αποτελεσματική λειτουργία της Ένωσης και η οποία πάντως αναμένεται να προκαλέσει ποικίλες αντιδράσεις.

2) Ότι η αρχή της επικουρικότητας εφαρμόζεται κατά την ενάσκηση εκ μέρους της Ένωσης κάθε μορφής και τύπου ενωσιακής αρμοδιότητας πλην εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων.

3) Ότι τελικά σύμφωνα με τη ΜΣ η επικουρικότητα επιβάλλεται κυρίως για λόγους αποτελεσματικότητας.

4) Ότι η ΜΣ επιχειρεί μια στάθμιση αποτελεσματικότητας και δημοκρατικής ποιότητας γεγονός το οποίο δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Η ΜΣ υιοθέτησε σημαντικές ρυθμίσεις για την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας αναθέτοντας επ' αυτού ένα ειδικό ρόλο στα εθνικά κοινοβούλια (ΕΘΚ) αποσκοπώντας με τον τρόπο αυτό στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της Ένωσης. Οι ρυθμίσεις αυτές προβλέπονται ειδικότερα σε δύο Πρωτόκολλα. Στο Πρωτόκολλο για την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και της αναλογικότητας (ΠΕΑ) και στο Πρωτόκολλο για το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων (ΠΕΚ).

5. Τα όργανα της Ένωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 13 ΣΕΕ η Ένωση διαθέτει θεσμικό πλαίσιο που αποσκοπεί στην προώθηση των αξιών της, στην επιδίωξη των στόχων της, στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων της, των συμφερόντων των πολιτών της και των συμφερόντων των κρατών μελών, καθώς και στη διασφάλιση της συνοχής, της αποτελεσματικότητας και της συνέχειας των πολιτικών και των δράσεών της.

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης είναι:

- 1) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,
- 2) το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,
- 3) το Συμβούλιο,
- 4) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 5) το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- 6) η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα,
- 7) το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Κάθε θεσμικό όργανο οφείλει να δρα εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που του ανατίθενται από τις Συνθήκες, σύμφωνα με τις διαδικασίες, τους όρους και τους σκοπούς τους οποίους προβλέπουν. Τα θεσμικά όργανα συνεργάζονται μεταξύ τους καλή τη πίστει.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή επικουρούνται από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και από την Επιτροπή των Περιφερειών, οι οποίες ασκούν συμβουλευτικά καθήκοντα.

5.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Σε επίπεδο αρμοδιοτήτων το άρθρο 14 ΣΕΕ προβλέπει ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί, από κοινού με το Συμβούλιο, νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα. Ασκεί καθήκοντα πολιτικού ελέγχου και συμβουλευτικά καθήκοντα υπό τους όρους που προβλέπονται στις Συνθήκες, ενώ εκλέγει τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απαρτίζεται από αντιπροσώπους των πολιτών της Ένωσης. Ο αριθμός τους δεν υπερβαίνει τους επτακόσιους πενήντα συν τον πρόεδρο. Η εκπροσώπηση των πολιτών είναι αναλογική κατά φθίνουσα τάξη, με ελάχιστο όριο έξι μελών ανά κράτος μέλος. Κανένα κράτος μέλος δεν λαμβάνει περισσότερες από ενενήντα έξι έδρες.

Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται για πέντε έτη με άμεση, καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.

5.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Σύμφωνα με το άρθρο 15 ΣΕΕ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρέχει στην Ένωση την αναγκαία για την ανάπτυξη της ώθηση και καθορίζει τους γενικούς της πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητες. Δεν ασκεί νομοθετική λειτουργία.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών, καθώς και από τον πρόεδρό του και τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας συμμετέχει στις εργασίες του.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται δις εξαμηνιαίως, συγκαλούμενο από τον πρόεδρό του. Όταν το απαιτεί η ημερήσια διάταξη, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δύνανται να αποφασίσουν ένας υπουργός να επικουρεί έκαστο μέλος, ο δε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επικουρείται από ένα μέλος της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όταν το απαιτεί η κατάσταση, ο πρόεδρος συγκαλεί έκτακτη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

5.3. Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ.5 ΣΕΕ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκλέγει τον πρόεδρό του με ειδική πλειοψηφία για δύομισι έτη, η δε θητεία του είναι άπαξ ανανεώσιμη. Σε περίπτωση κωλύματος ή σοβαρού παραπτώματος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μπορεί να τερματίσει τη θητεία του προέδρου του με την ίδια διαδικασία.

Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου:

- 1) προεδρεύει και διευθύνει τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,
- 2) μεριμνά για την προετοιμασία και τη συνέχεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σε συνεργασία με τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και βάσει των εργασιών του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων,
- 3) καταβάλλει προσπάθειες για να διευκολύνει τη συνοχή και τη συναίνεση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,
- 4) παρουσιάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση μετά από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ασκεί, υπό την ιδιότητά του αυτή και στο επίπεδό του, την εξωτερική εκπροσώπηση της Ένωσης σε θέματα που άπτονται της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δεν μπορεί να ασκεί εθνικό αξίωμα.

5.4. Το Συμβούλιο

Σύμφωνα με το άρθρο 16 ΣΕΕ το Συμβούλιο ασκεί, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα. Ασκεί καθήκοντα χάραξης πολιτικών και συντονισμού σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι Συνθήκες.

Το Συμβούλιο απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο κάθε κράτους μέλους σε υπουργικό επίπεδο, ο οποίος έχει την εξουσία να δεσμεύει την κυβέρνηση του κράτους μέλους το οποίο εκπροσωπεί και να ασκεί το δικαίωμα ψήφου.

Πλην των περιπτώσεων για τις οποίες οι Συνθήκες ορίζουν άλλως, το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία. Αρχής γενομένης από 1ης Νοεμβρίου 2014, ως ειδική πλειοψηφία ορίζεται ποσοστό τουλάχιστον 55 % των μελών του Συμβουλίου, το οποίο περιλαμβάνει τουλάχιστον δέκα πέντε μέλη και αντιπροσωπεύει κράτη μέλη που συγκεντρώνουν ποσοστό τουλάχιστον 65 % του πληθυσμού της Ένωσης.

Η μειοψηφία αρνησικυρίας πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τέσσερα μέλη του Συμβουλίου, ειδάλλως θεωρείται ότι επιτυγχάνεται ειδική πλειοψηφία.

Το Συμβούλιο συνεδριάζει υπό διάφορες συνθέσεις.

Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων εξασφαλίζει τη συνοχή των εργασιών των διαφόρων συνθέσεων του Συμβουλίου. Προετοιμάζει τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και διασφαλίζει τη συνέχειά τους σε επαφή με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων διαμορφώνει την εξωτερική δράση της Ένωσης σύμφωνα με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές που καθορίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και διασφαλίζει τη συνοχή της δράσης της Ένωσης.

Η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών είναι υπεύθυνη για την προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου.

Το Συμβούλιο συνέρχεται δημοσίως όταν συσκέπτεται και ψηφίζει επί σχεδίου νομοθετικής πράξης. Προς τον σκοπό αυτό, κάθε σύνοδος του Συμβουλίου διακρίνεται σε δύο σκέλη, αφιερωμένα αντίστοιχα στις εργασίες επί των νομοθετικών πράξεων της Ένωσης και στις μη νομοθετικές δραστηριότητες.

Η προεδρία των συνθέσεων του Συμβουλίου, πλην της σύνθεσης των Εξωτερικών Υποθέσεων, ασκείται από τους αντιπροσώπους των κρατών μελών στο Συμβούλιο βάσει συστήματος ισότιμης εναλλαγής, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 236 ΣΛΕΕ.

5.5.Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι ρυθμίσεις σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές σε σχέση με τα μέχρι σήμερα ισχύοντα.

Μια ενδιαφέρουσα αλλαγή αφορά στη σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που διορίζεται μεταξύ της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας και της 31ης Οκτωβρίου 2014, απαρτίζεται από έναν

υπήκοο από κάθε κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου της και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, ο οποίος είναι ένας εκ των αντιπροέδρων της. Όμως από 1ης Νοεμβρίου 2014, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα απαρτίζεται από αριθμό μελών ο οποίος, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου της και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών μελών, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει ομόφωνα να αλλάξει τον εν λόγω αριθμό. Στο πλαίσιο αυτό τα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιλέγονται μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών βάσει συστήματος αυστηρά ισότιμης εναλλαγής μεταξύ των κρατών μελών που να επιτρέπει να αντικατοπτρίζεται το δημογραφικό και γεωγραφικό φάσμα του συνόλου των κρατών μελών. Το σύστημα αυτό θεσπίζεται ομόφωνα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 244 ΣΛΕΕ.

5.6. Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής

Σύμφωνα με το άρθρο 18 ΣΕΕ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία και με τη συμφωνία του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διορίζει τον ύπατο εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται να τον απαλλάξει από τα καθήκοντά του με την ίδια διαδικασία. Ο ύπατος εκπρόσωπος ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας της Ένωσης. Συμβάλλει με τις προτάσεις του στον σχεδιασμό της πολιτικής αυτής, την οποία και εκτελεί ως εντολοδόχος του Συμβουλίου. Ενεργεί κατά τον ίδιο τρόπο για την κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Ο ύπατος εκπρόσωπος προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων και κατέχει μια εκ των θέσεων αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μεριμνά για τη συνοχή της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Είναι επιφορτισμένος, εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την άσκηση των καθηκόντων της στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων και για τον συντονισμό των άλλων πτυχών της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Ταυτόχρονα σύμφωνα με το άρθρο 27 ΣΕΕ ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, ο οποίος προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών, συμβάλλει με τις προτάσεις του στη διαμόρφωση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και

διασφαλίζει την εφαρμογή των αποφάσεων που εκδίδουν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο.

Ο ύπατος εκπρόσωπος εκπροσωπεί την Ένωση για ζητήματα που εμπίπτουν στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας. Διεξάγει τον πολιτικό διάλογο με τρίτους εξ ονόματος της Ένωσης και εκφράζει τη θέση της Ένωσης στους διεθνείς οργανισμούς και στις διεθνείς διασκέψεις. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, ο ύπατος εκπρόσωπος επικουρείται από ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης. Η υπηρεσία αυτή συνεργάζεται στενά με τις διπλωματικές υπηρεσίες των κρατών μελών και απαρτίζεται από υπαλλήλους των αρμοδίων διευθύνσεων της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και αποσπασμένο προσωπικό των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών. Η οργάνωση και η λειτουργία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας εξωτερικής δράσης καθορίζονται με απόφαση του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αποφασίζει, προτάσει του ύπατου εκπροσώπου, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

6. Τα εθνικά κοινοβούλια στο πλαίσιο του υπερεθνικού συστήματος πολυεπίπεδης διακυβέρνησης

Σύμφωνα με το άρθρο 12 ΣΕΕ τα εθνικά κοινοβούλια συμβάλλουν ενεργά στην καλή λειτουργία της Ένωσης με τους παρακάτω τρόπους:

- 1) με το να ενημερώνονται από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και να τους κοινοποιούνται τα σχέδια νομοθετικών πράξεων της Ένωσης σύμφωνα με το ΠΕΚ,
- 2) μεριμνώντας ώστε να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στο ΠΕΑ,
- 3) συμμετέχοντας, στα πλαίσια του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, στους μηχανισμούς αξιολόγησης της υλοποίησης των πολιτικών της Ένωσης σε αυτό τον τομέα, σύμφωνα με το άρθρο 70 ΣΛΕΕ και συμπράττοντας στον πολιτικό έλεγχο της Ευρωπόλ και στην αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της Eurojust σύμφωνα με τα άρθρα 88 και 85 της εν λόγω Συνθήκης,
- 4) συμμετέχοντας στις διαδικασίες αναθεώρησης των Συνθηκών, σύμφωνα με το άρθρο 48 ΣΕΕ,

5) με το να ενημερώνονται σχετικά με τις αιτήσεις προσχώρησης στην Ένωση, σύμφωνα με το άρθρο 49 ΣΕΕ,

6) λαμβάνοντας μέρος στη διακοινοβουλευτική συνεργασία μεταξύ εθνικών κοινοβουλίων και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με το ΠΕΚ.

7.Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι ο Χάρτης είναι νομικά δεσμευτικός, γεγονός με ιδιαίτερα σημαντικές συνέπειες τόσο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το ΔΕΚ και τα εθνικά δικαστήρια όσο και για την υποχρέωση συμμόρφωσης των οργάνων της Ένωσης.

Ταυτόχρονα οι διατάξεις του Χάρτη δεν συνεπάγονται καμία επέκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως αυτές ορίζονται στις Συνθήκες.

Τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές του Χάρτη ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του Τίτλου VII του Χάρτη που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων οι οποίες αναφέρονται στον Χάρτη και στις οποίες μνημονεύονται οι πηγές των εν λόγω διατάξεων.

Περαιτέρω η ΣΕΕ χορηγεί αρμοδιότητα στην Ένωση να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Όμως η προσχώρηση στην εν λόγω Σύμβαση δεν μεταβάλλει τις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως ορίζονται στις Συνθήκες.

Ταυτόχρονα η ΣΕΕ καθορίζει ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.

8. Οι κατασταλτικοί μηχανισμοί σε υπερεθνικό επίπεδο

Από την άλλη πλευρά όμως ενισχύονται οι κατασταλτικοί μηχανισμοί της ΕΕ και των κρατών μελών ιδίως στο πλαίσιο του *Χώρου* Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης γεγονός που φαλκιδεύει τη δημοκρατική λειτουργία της Ένωσης.

Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι ένα από τα κυρίαρχα στοιχεία της ΜΣ είναι το γεγονός ότι στα πλαίσια του *Χώρου* τα κράτη μέλη διατηρούν τη αποκλειστική αρμοδιότητα για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων για την προστασία της δημόσιας τάξης και της δημόσιας ασφάλειας. Μάλιστα στην περίπτωση αυτή συνεπικουρούνται και από τους κατασταλτικούς μηχανισμούς της Ένωσης.

Η προστασία της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας των κρατών μελών ανήκει σύμφωνα με τη ΜΣ στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, αναφορικά δε με τον *Χώρο* προβλέπονται σημαντικές εξαιρέσεις σε σχέση με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την ποιότητα της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας ιδίως σε υπερεθνικό επίπεδο αλλά και τον θεσμικό τρόπο λήψης απόφασης σε ενωσιακό επίπεδο για θέματα αστυνομικής συνεργασίας με συνακόλουθο αποτέλεσμα τον περιορισμό των δημοκρατικών εγγυήσεων συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη νομοθετική διαδικασία.

Σε σχέση βέβαια με το εύλογο ερώτημα για ποιο λόγο οδηγούνται τα πράγματα σε ενωσιακό επίπεδο σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να επισημανθεί ότι η ΕΕ και τα κράτη-μέλη ευρισκόμενα μπροστά σε πάρα πολύ μεγάλες αντιδράσεις των πολιτών και έχοντας να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα ισχυρά και μαχητικά κοινωνικά κινήματα, ενισχύουν πλέον στο όνομα δήθεν της ασφάλειας τους κατασταλτικούς μηχανισμούς.

Είναι προφανές ότι όταν η Ένωση και τα κράτη μέλη της αναφέρονται στην ασφάλεια εννοούν την ασφάλεια συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων με ιδιαίτερα προνομιακή θέση στην παραγωγή και όχι βεβαίως την ασφάλεια των πολιτών εν γένει.

Κατά συνέπεια η προστασία της ασφάλειας δρομολογεί τις εξελίξεις σε ενωσιακό επίπεδο σε μια ιδιαίτερα αυταρχική κατεύθυνση η οποία οδηγεί σε σαφή και άνευ όρων περιορισμό των δημοκρατικών και εν γένει θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης και των υπηκόων των τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σ' αυτήν.

Επομένως θα μπορούσε βάσιμα κανείς να ισχυριστεί ότι μέσω της ΜΣ παρατηρούμε μια προϊούσα συγκρότηση ενός υπερεθνικού κατασταλτικού μηχανισμού ο οποίος δρα σε αгаστή συνεργασία με τους αντίστοιχους κατασταλτικούς μηχανισμούς των κρατών μελών με στόχο την ριζοσπαστικοποίηση των πολιτών της Ένωσης και τη διατήρηση του υφιστάμενου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στην Ευρώπη.

Αυτό λοιπόν κατά τη γνώμη μας είναι το κυρίαρχο στοιχείο το οποίο σηματοδοτεί η ΜΣ. Βεβαίως το κατά πόσο θα μπορέσουν οι κατασταλτικοί μηχανισμοί σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο να δράσουν αποτελεσματικά και να περιορίσουν πράγματι τα δημοκρατικά και εν γένει θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης συναρτάται άμεσα με τον κοινωνικό συσχετισμό δυνάμεων που θα διαμορφωθεί σε ενωσιακό αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

Όλα αυτά λοιπόν τι καταδεικνύουν άραγε;

Ότι εφόσον υπάρχουν σε ενωσιακό επίπεδο όλες αυτές οι ρήτρες προστασίας της δημόσιας τάξης και της δημόσιας ασφάλειας που μπορούν να αξιοποιηθούν κυρίως από τα κράτη μέλη με τη συνδρομή και της ΕΕ στην ουσία οδηγούν σε μια κατάσταση σύμφωνα με την οποία η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όχι μόνο δεν αποδυναμώνει το σύγχρονο έθνος-κράτος στον τομέα αυτό (αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στο οικονομικό και νομισματικό πεδίο) αλλά περαιτέρω δίνει το πράσινο φως για την ενίσχυση των εν λόγω κατασταλτικών εξουσιών των κρατών μελών και τη συνακόλουθη παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης στο όνομα δήθεν της ασφάλειας.

Αλλά επ' αυτού ας μην ξεχνούμε ότι και οι Αμερικανοί λειτουργούν το Γκουαντάναμο στο όνομα δήθεν της ασφάλειας.

Άρα λοιπόν σε σχέση με τη ΜΣ και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να εστιάσουμε την ανάλυσή μας στο γεγονός ότι μεθοδικά και με σταθερό τρόπο η Ένωση ενισχύει έτι περαιτέρω τους υπερεθνικούς κατασταλτικούς μηχανισμούς όπως είναι η Europol και η Eurojust, ενώ ταυτόχρονα με τις διατάξεις της η ΜΣ νομιμοποιεί τη λειτουργία των κατασταλτικών μηχανισμών των κρατών μελών ιδίως στο πλαίσιο του *Χώρου*.

Όπως επισημάναμε η ενίσχυση αυτή του αυταρχισμού και της αστυνομοκρατίας σε υπερεθνικό και κρατικό επίπεδο έχει άμεση σχέση με την προσπάθεια καταστολής

των κοινωνικών κινημάτων που αναπτύσσονται στη γηραιά ήπειρο τα τελευταία χρόνια.

Στο πλαίσιο αυτό αποδείχθηκε ιδιαίτερα κρίσιμη η επεισοδιακή διαμαρτυρία των πολιτών της Ένωσης κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Γκέτεμποργκ στα μέσα Ιουνίου 2001 αφού τα βίαια επεισόδια που έγιναν εκεί και οι οδομαχίες διαδηλωτών και αστυνομικών αποτέλεσαν αφορμή για τη σύναψη άτυπων συμφωνιών μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης για αυξημένη αστυνομική συνεργασία με σκοπό τον έλεγχο των πανευρωπαϊκών διαδηλώσεων, γεγονός που οδήγησε στη λήψη εκτεταμένων μέτρων ασφαλείας συμπεριλαμβανομένων και των αυστηρών μέτρων για τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας σε ενωσιακό επίπεδο με αφορμή τις διαδηλώσεις στη Γένοβα τον Ιούλιο του 2001 και τη Φλωρεντία το Νοέμβριο του 2002.

Αυτή λοιπόν η άτυπη αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών υπό την σκέπη της ίδιας της Ένωσης αποτέλεσε το απαραίτητο «κεκτημένο» το οποίο νομιμοποιείται πλέον θεσμικά από πληθώρα διατάξεων της ΜΣ και του λοιπού ενωσιακού δικαίου ενώ έπεται και συνέχεια.

Η εξέλιξη λοιπόν αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία αφού πλέον η ίδια η Ένωση διαθέτει κατασταλτικούς μηχανισμούς και σχετικές αρμοδιότητες για τη λήψη μέτρων αυτοτελώς ή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη για τον περιορισμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης στο όνομα δήθεν της ασφάλειας.

Έτσι δρομολογούνται στην πράξη συγκεκριμένες εξελίξεις προς την κατεύθυνση της περιστολής των δημοκρατικών δικαιωμάτων των πολιτών της Ένωσης και μάλιστα σε συνεργασία και με τις ΗΠΑ ιδίως στον τομέα της πρόσβασης της Ουάσιγκτον στα προσωπικά δεδομένα των πολιτών της Ένωσης.

Τα φαινόμενα αστυνομοκρατίας είναι άμεσα συνυφασμένα με μια προϊούσα φασιστικοποίηση των καπιταλιστικών καθεστώτων της Αμερικής και της Ευρώπης που κορυφώθηκε με πρόσχημα την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 και συνεχίζεται ακάθεκτη από τότε, προκειμένου να διασφαλίσει τη διατήρησή τους.

Έτσι η αστυνομική βία στη Γαλλία το 2005 οδήγησε στο θάνατο δύο νέων και πυροδότησε την έκρηξη του γαλλικού Νοέμβρη και τη συνακόλουθη επιβολή επί δύο μήνες περίπου «κατάστασης έκτακτης ανάγκης» σε όλη τη Γαλλία.

Το ίδιο έγινε και τον Αύγουστο του 2008 στην Ιταλία όπου ο Μπερλουσκόνι με απόφαση του Ιταλικού Κοινοβουλίου κατέβασε το στρατό στους δρόμους προκειμένου δήθεν να επιβάλλει την τάξη.

9. Συμπεράσματα

Ενώ από τη μια πλευρά η ΜΣ περιλαμβάνει θετικές ρυθμίσεις, όρους και προϋποθέσεις για τη δημοκρατική λειτουργία της Ένωσης και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, από την άλλη πλευρά κυρίως σε σχέση με τις διατάξεις για τον *Χώρο* επιχειρεί να αναιρέσει όλες τις παραπάνω θετικές ρυθμίσεις οικοδομώντας στην ουσία ένα πλέγμα κατασταλτικών μηχανισμών ενόψει της έντονης κοινωνικής ριζοσπαστικοποίησης που συντελείται τα τελευταία χρόνια στους χώρους της νεολαίας και των φτωχών κοινωνικών στρωμάτων της Ένωσης.

Επομένως το κυρίαρχο ζήτημα σε σχέση με τη δημοκρατία και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ενωσιακό επίπεδο δεν μπορεί να είναι το διακηρυκτικό στοιχείο της ΜΣ.

Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει άλλωστε ότι με σκοπό τον έλεγχο της ριζοσπαστικοποίησης της νεολαίας που είχε δώσει έντονα δείγματα γραφής στους κοινωνικούς αγώνες ενάντια στην ακρίβεια, τη φτώχεια, την ανεργία και την άνιση κατανομή του παραγόμενου κοινωνικού πλούτου υπήρξε ιδιαίτερος σχεδιασμός από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τους Υπουργούς Δημόσιας Τάξης των κρατών μελών της Ένωσης για τη λήψη κατασταλτικών μέτρων.

Σε μια εποχή λοιπόν που το Μάαστριχτ επέβαλε τον νεοφιλελεύθερο μονόδρομο, τις ιδιωτικοποιήσεις, την αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων και την αύξηση της φτώχειας και της ανεργίας, η πολιτική ηγεσία της ΕΕ και των κρατών μελών της αποφάσισε την βίαιη καταστολή της ριζοσπαστικοποίησης της νεολαίας και των πολιτών της Ένωσης με την ενίσχυση των κατασταλτικών μηχανισμών σε όλα τα επίπεδα φακελώνοντας τους πάντες και προωθώντας ακόμα και την περίφημη Σύμβαση του Προυμ η οποία προβλέπει τη δημιουργία τράπεζας δεδομένων στην οποία θα αποθηκεύεται το DNA των διαδηλωτών που έχουν καταδικαστεί!!!

Με τον τρόπο αυτό η ηγεσία της ΕΕ θεωρεί ότι θα μπορέσει να αντιμετωπίσει την καθολική ευρωπαϊκή κοινωνική αντίδραση ενάντια στην προσπάθεια του παγκόσμιου καπιταλισμού να φορτώσει στις πλάτες όλων μας και ιδίως της νεολαίας

τις συνέπειες της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης που βιώνει το καπιταλιστικό σύστημα μετά το 1929.

Όμως ενεργώντας με τον τρόπο αυτό η ηγεσία της ΕΕ στην ουσία υπονομεύει το ίδιο το ευρωπαϊκό ενοποιητικό εγχείρημα.

Βιβλιογραφία

- 1.Καζάκος Πάνος, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη», *Ευρωπαϊκές Εξελίξεις*, τ.35, Δεκέμβριος 2007.
- 2.Καζάκος Πάνος, *Έτοιμη για το μέλλον; Η Ευρώπη μετά την αναθεώρηση των Συνθηκών*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2008.
- 3.Ιωακειμίδης Παναγιώτης, *Η Συνθήκη της Λισσαβώνας, Παρουσίαση-ανάλυση-αξιολόγηση*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 2008.
- 4.Μαριάς Επαμεινώνδας, «Ευρωπαϊκή ιθαγένεια και Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» στο Στέλιος Περράκης (επιμ.) *Ο Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της ΕΕ*, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2007, σελ. 143-224.
- 5.Μαριάς Επαμεινώνδας, «Συνθήκη της Λισσαβώνας: Από την κοινωνία των ιδιωτών στον ευρωπαϊκό δήμο;», *Ευρωπαίων Πολιτεία*, 1/2008, σελ. 55-72.
- 6.Μαριάς Επαμεινώνδας, « Η Συνθήκη της Λισσαβώνας. Η αρχή της επικουρικότητας και ο νέος θεσμικός ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», *Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου*, τεύχος 4, Ιούλιος-Αύγουστος 2008, σελ. 548-568.